

**Suburbanizace a občanská aktivita:
případová studie - Přezletice**

Jakub Sadílek

***Fakulta sociálních věd
Univerzita Karlova
Praha***

3. ročník sociologie

Konzultoval: JUDr. Michal Illner
Práce bude obhajována v 6. semestru studia.

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracoval samostatně a použil pouze uvedené prameny a literaturu

V Praze dne 18. května 2006

Na tomto místě bych rád poděkoval doktoru Michalu Illnerovi za vedení, doktoru Martinu Ouředníčkovi za ochotu a důvěru a Freddiemu Castrovi za příjemně strávené a podnětné diskuse.

Obsah

Abstrakt.....	4
Abstract.....	5
1.0 Úvod.....	6
2.0 Historický kontext suburbanizace.....	7
3.0 Motivace pro stěhování do suburbií.....	9
3.1 Kdo se do suburbií stěhuje?	9
4.0 Obce před a v průběhu suburbanizace	11
4.1 Důsledky suburbanizace pro lokální komunity.....	11
4.1.1 Komunita s ručením omezeným	12
4.1.2 Lokální a národní hodnoty	12
4.1.3 Občanská společnost a suburbia	13
4.1.4 Které z uvedených teorií jsou relevantní pro studium suburbanizace v pražském městském regionu?.....	14
5.0 Občanská aktivita obyvatel obce se suburbánní zástavbou. Přezletice – případová studie.	16
5.1 Výběr obce	16
5.2 Charakteristika obce.....	16
5.3 Rozhovory	18
5.3.1 Charakteristika vypravěčů	18
5.3.2 Postup analýzy rozhovorů.....	18
5.3.3 Výsledky analýzy.....	19
5.3.4 Závěry z analýzy rozhovorů.....	20
5.4 Dotazníkové šetření	20
5.4.1 Výsledky dotazníkového šetření.....	21
5.4.2 Závěry z výsledků dotazníkového šetření.....	23
5.5 Závěry z empirické části	23
6.0 Závěry	25
7.0 Literatura.....	26
7.1 Zdroje dat	27
8.0 Přílohy.....	28
8.1 Projekt bakalářské práce	28
8.2 Dotazník.....	30
8.2.1 Dotazník, přední strana	31
8.3 Plán obce.....	32
8.4 Výsledky dotazníkového šetření.....	33

Abstrakt

Tato bakalářská práce se věnuje jevu suburbanizace v prostředí pražského metropolitního regionu. Práce naznačuje, že k mnoha negativním důsledkům suburbanizace popisovaným zahraničními autory (jako např. teze o rozpadu lokálních komunit, destrukci občanské společnosti a dalších problémech) v českém prostředí vůbec nemusí docházet, a že suburbanizace v Česku může mít pozitivní vliv na vývoj lokálních komunit v obcích v zázemí velkých měst.

Druhá část práce přináší výsledky případové studie provedené v obci Přezletice. Ukazuje v čem spočívá problém při snaze obyvatel obce aktivně se podílet na jejím chodu, a nakonec dotazníkové šetření ukáže, že mezi původním obyvatelstvem a nově příchozí suburbánní populací jsou co se týče občanské aktivity na lokální úrovni minimální rozdíly.

Abstract

This bachelor thesis deals with the topic of suburbanisation focused on Prague's metropolitan region. The thesis indicates that many of undesirable consequences of suburbanisation mentioned by foreign (not Czech) sociologists (like destruction of local communities, destruction of civic society etc.) are not necessarily to occur in the Czech surroundings. And suburbanisation can even have positive influence on the development of local communities in Czech metropolitan regions.

The second part of this thesis brings the outcomes of case study of Přebetice. It points at problems of active citizens of this village. And in the end the thesis, according to results of research, shows that newcomers (suburban population) and the original population are active in very similar way and in similar extent.

1.0 Úvod

Suburbanizace je jevem, který v západní Evropě a USA zaznamenal největší rozmach mezi 50. a 70. lety 20. století. V České republice začíná vlna suburbanizace na počátku 90. let a stále rostoucí zájem o bydlení v městských regionech velkých měst dodnes nepolevuje.

Výzkumníci věnující se tématu suburbanizace v USA nebo západní Evropě pozorují jev, který trvá přes 50 let, zatímco výzkumníci v Česku a dalších zemích Východního bloku pojednávají o jevu mnohem mladším.

Vzhledem k tomu, že vědeckých prací věnujících se suburbanizaci v Česku je, i přes rostoucí zájem o tuto problematiku, jako šafránu, nelze se vyhnout reflexím zahraničních prací. Autoři z různých zemí však popisují často poněkud odlišný jev, přestože nese tentýž název. Suburbanizace probíhá v každé zemi trochu jinak a čím jsou od sebe dvě země vzdálenější (ať co do stupně ekonomického rozvoje, kulturně nebo geograficky), tím více odlišností bude ve vývoji suburbanizace v obou zemích. To je třeba mít na zřeteli při studiu zahraniční literatury. Snahou této práce je zhodnotit, do jaké míry v českém kontextu platí některé přístupy zahraničních autorů. Celá řada zahraničních sociologů přichází v při výzkumu suburbanizace s tezemi o rozpadu lokálních komunit, destrukci občanské společnosti a dalšími problémy. Tato práce se snaží ukázat, že k mnoha negativním důsledkům popisovaným zahraničními autory v českém prostředí vůbec nemusí docházet, a že suburbanizace v Česku může mít pozitivní vliv na vývoj lokálních komunit obcí v zázemí velkých měst.

První část práce nastiňuje stručný přehled historie suburbanizace v Česku i ve světě. Dále se věnuje diskusi tří teoretických přístupů zahraničních sociologů suburbanizace, které pojednávají o negativních důsledcích suburbanizace. Druhá část práce přináší výsledky případové studie provedené v obci Přezletice. Ukazuje v čem spočívá problém při snaze obyvatel obce aktivně se podílet na jejím chodu, a nakonec dotazníkové šetření ukáže, že mezi starousedlíky a novousedlíky¹ jsou co se týče občanské aktivity na lokální úrovni minimální rozdíly.

¹ V této práci používám pro označení původního obyvatelstva pojem starousedlíci a pro nově příchozí, suburbánní, populaci novousedlíci.

2.0 Historický kontext suburbanizace

Suburbanizací rozumíme přesun obyvatelstva a společenských činností, tedy např. výroby, obchodu a správy, z tzv. jádrových měst, z venkovských prostorů nebo z jiných částí metropolitních regionů do předměstí, která jsou za hranicí souvisle zastavěného městského území. [Musil 1996] Užší vymezení chápe suburbanizaci jako disperzi městských obyvatel do zázemí měst. [Ouředníček 2002]

Prvopočátky suburbanizace kladou různé autoři do různých dob v závislosti na pojetí, jakým suburbanizaci chápou. [Mertl 2006: 15] Například Champion vidí její prvopočátky v budování domů pro úspěšné podnikatele na okrajích rychle se rozvíjejících center průmyslu a obchodu v Anglii před více než jedním a půl stoletím.[Champion 2001: 148] Je-li chápána jako rozvoj okrajových oblastí měst, můžeme její kořeny najít už ve vývoji perských a egyptských měst v dávné historii, případně v růstu středověkých měst.[Mertl:15]

Pozornost sociologů se však zaměřuje zejména na její podoby ve 20. století, kdy se začaly procesy suburbanizace projevovat již od 20. let zejména v USA a Velké Británii a později se rozšířily do všech vyspělých zemí. [Baldassare 92: 477]

Řadu desetiletí roste ve většině velkých měst počet obyvatel předměstí velmi rychle, zatímco jejich počet ve vnitřních částech klesá. [Kouřilová 2004: 53]

Většina metropolí západní Evropy zaznamenala nejvýraznější růst suburbánní populace od 50. do 70. let 20. století. V USA byl zaznamenán v průběhu 50. a 60. let nárůst populace suburbií o 144%, v roce 1970 žilo 37% Američanů v suburbiích (49% r.1990). [Baldassare 92: 477]

Proces suburbanizace probíhá v České republice se zpožděním oproti západní Evropě, kde byl tento proces nejintenzivnější v 60. a 70. letech.[Kouřilová 2004: 53] Ke klasické formě suburbanizace severoamerického typu na našem území před rokem 1989 prakticky nedocházelo. Výstavba rodinných domů nebyla podporována, plánovači upřednostňovali stavbu mnohapatrových domů a budování nových rezidenčních čtvrtí s vysokou hustotou osídlení. [Kostecký, Čermák 2004: 29]

Na rozdíl od vývoje v západních zemích docházelo v zemích východní Evropy k tomu, co H. Kok nazývá "socialistická" forma suburbanizace: ve velkých městech byla stavěna sídliště

vzdálená od centra, s jejichž výstavbou byly zároveň rozšiřovány administrativní hranice měst. [Kok 2000] Československo patřilo mezi země, kde byla suburbanizace velkých měst prakticky zastavena. To bylo způsobeno mnoha různými faktory. K těm nejúčinnějším patřila právě administrativní regulace velkoměst [Musil 2001: 290], ale důležitá byla i okolnost, že výdaje na bydlení a životní náklady v příměstských obcích se za komunismu příliš nelišily od nákladů ve vnitřních částech měst. Předměstí proto nebyla pro většinu domácností po hospodářské stránce atraktivní. [Musil 2001: 290] Výstavba rodinného domu byla bez dostupných půjček na pokrytí nákladů za hranicí možností většiny rodin a pro přilákání bohatých postrádaly zaostalé obce v zázemí měst jak technické vybavení, tak sociální prestiž. [Kostelecký, Čermák 2004: 23] Hromadné výstavbě domů bránila také ochrana zemědělské půdy.

Náhlý pád komunistického režimu byl následován mnoha dramatickými změnami v české společnosti. Přejít na tržní ekonomiku zahrnoval některé kroky, které měly zásadní vliv na budoucí vývoj metropolitních oblastí. Zejména: zastavení státní výstavby nájemního bydlení, liberalizace trhu cen s nemovitostmi, restituce starších nájemních domů do rukou původních vlastníků. Během několika let po změně režimu začala výstavba nového bydlení opět stoupat, protože státní výstavba byla nahrazena soukromou. [Kostelecký, Čermák 2004: 28]

Jsme svědky rychle rostoucích rozdílů ve výši příjmů populace, který se projevuje rostoucí sociálně prostorovou diferenciací. [Sýkora 1999: 82] Liberalizace trhu vyvolala růst cen půdy na území velkých měst, což vede k tomu, že se staví mnohem víc nových bytů za hranicemi velkých měst, v obcích v bližších i vzdálenějších předměstských zónách, kde je půda levnější. [Horská 2002: 300]

Rychlé tempo suburbánní výstavby v okolí Prahy v posledních letech může působit dojmem, že se jedná jen o porevoluční boom, kdy lidé chtějí bydlet raději ve vlastním než platit nájem. O jeden z motivů pro tuto volbu se sice jedná, rozhodně však není hlavní hybnou silou rozvoje nových kolonií rodinných domů. V našich zemích si můžeme být jisti, že tento rozvoj jen tak nepoleví, neboť právě začal. [Hnilička 2005: 11]

3.0 Motivace pro stěhování do suburbíí

Příčiny popularity bydlení v rodinných domech jsou do značné míry podobné jak v celé Evropě, tak v USA. Vysoká poptávka po bydlení v rodinných domech je významným způsobem formována těmito vlivy: Ideál bydlení a rostoucí dostupnost bydlení v rodinných domech. Rodinný dům je v současné době bezpochyby považován za nejlepší a nejdokonalejší způsob bydlení, kterého může jedinec dosáhnout. Sen o vlastní vile se zahradou a výhledem v klidné rezidenční čtvrti se nepřímou spojuje s myšlenkami na šťastný a spokojený život. Rodinný dům se často stává životním cílem, pro který jsou lidé ochotni přinášet velké oběti. Mít vlastní vilu znamená významný skok od pouhého "platit nájem". [Hnilička 2005: 21] Za současnou podobou ideálů bydlení můžeme vystopovat několik současných společenských trendů: Nárůst bohatství, dále rozšíření technologií, které lidem umožňují zařídit víc věcí doma, důraz na individualizaci, rostoucí význam atomické rodiny a zvětšující se komplexnost společnosti. Dnešní ideály ideálů bydlení přinášejí požadavek na zvětšení obytného prostoru uvnitř a okolo domu, což je možné realizovat v nových domech v suburbíích. A díky zvýšeným možnostem vzestupné sociální mobility začalo být bydlení v suburbíích dostupné širokým sociálním kategoriím. [Lupi 2004: 4]

3.1 Kdo se do suburbíí stěhuje?

Kdo opouští své bydliště, aby se přestěhoval do suburbíí? Kostelecký a Čermák rozdělují přistěhovalce do tří základních skupin: 1. Relativně bohatí obyvatelé nových rodinných domů v suburbánních oblastech, dále 2. nižší nebo střední příjmové skupiny mladých rodin, které si nemohou dovolit nájem na volném trhu v jádrovém městě a 3. (zejména) důchodci, kteří přeměnili své chaty a rekreační objekty na trvalá obydlí, aby mohli přenechat byt ve městě svým dětem nebo jej pronajali za tržní ceny nájemníkům. [Kostelecký, Čermák 2004: 36]

Nové obyvatelstvo v suburbíích se v některých charakteristikách liší od obyvatelstva původního. Příchozí obyvatelstvo je oproti původnímu obyvatelstvu relativně více homogenní. Dle Baldassare jsou suburbánní regiony segregovány podle těchto charakteristik:

Rodinný stav, věk, příjem a zaměstnanecký status. [Baldassare 1992: 482] Jak ukázal výzkum, tato teze platí i pro české prostředí: Obyvatelé nových rodinných domů jsou obvykle lidé s vysokoškolským vzděláním, páry ve zhruba 30 – 40 letech věku s dětmi nebo bez, kteří mají příjem mnohem vyšší než průměrný. [Kostelecký, Čermák 2004: 36]

Migrace suburbánní populace způsobila, že obce s dříve velmi nízkým podílem obyvatel s vyšším vzděláním dnes mají téměř stejnou sociální strukturu jako Praha. Tento proces však může vést i k růstu sociální segregace v suburbiích a k polarizaci v lokálních sociálních strukturách, k rozdělení populace na dvě oddělené skupiny: původní venkovany a novou suburbánní populaci s odlišným sociálním statusem a životními styly. [Ouředníček 2006: 16]

4.0 Obce před a v průběhu suburbanizace

Na rozdíl od západní Evropy, kde probíhá suburbánní výstavba většinou na zelené louce, nové domy se staví u nás především na okrajích stávajících vesnic. [Ouředníček, Posová 2006]

Jak vypadaly obce v pražském městském regionu před začátkem suburbanizace a jak vypadají v jejím průběhu? Kam by obce v tomto regionu patřily na kontinuu mezi městským a venkovským (rurálním a urbánním) způsobem života? Obyvatelstvo v obcích pražského městského regionu má v některých ohledech blíže k městskému než k venkovskému způsobu života. To je samozřejmě dáno už polohou v blízkosti Prahy. Například R. Wokoun rozeznává dvě základní kategorie sídel: Venkovská sídla, která se většinou rozvíjejí zejména na bázi zemědělské výroby a městská sídla, pro něž jsou charakteristické většinou funkce nezemědělského charakteru. [Wokoun 2004: 25] Například v okrese Praha – Východ pracovalo roku 1991 v zemědělství a lesnictví jen zhruba 11,5% obyvatel. Příchod nových obyvatel podíl pracujících v zemědělství samozřejmě snížil, ale nepředstavoval v tomto ohledu žádný obrat. V roce 2001 dojížděla přibližně polovina (podíl kolísá mezi 20% - 70%) pracujících obyvatel v pražském městském regionu denně za prací do hlavního města [Kostecký, Čermák 2004: 16]

Suburbanizace v pražském městském regionu tedy nezpůsobuje situaci, o které píše Sonya Salamon [Salamon 2003], kdy novousedlíci a starousedlíci pocházejí z natolik odlišného prostředí, že nejsou schopni pochopit životní styl a požadavky druhé skupiny, kdy obě strany hovoří jakoby „jinou řečí“.

4.1 Důsledky suburbanizace pro lokální komunity

Valná část publikací, které pojednávají o důsledcích suburbanizace, popisuje tento proces jako nebezpečí pro prostředí městských regionů. Tato kritika je artikulována nejen v západní literatuře, kde existuje dlouhodobá zkušenost s rozvojem suburbanizace, ale i v postkomunistických zemích, kde autoři popisují pouze desetiletý vliv suburbánního růstu. [Ouředníček 2006: 1]

V této kapitole budu diskutovat adekvátnost použití tří kritických přístupů zahraničních sociologů suburbanizace. Prvním je práce nizozemských sociologů T. Lupiho a S. Musterda, kteří aplikovali teorie Roberta Putnama na suburbanizaci a vidí v ní hlavního viníka celkového úpadku sociálního kapitálu ve společnosti. Druhým je přístup G. Lewise a D. Maunda, kteří rozvíjejí koncept národních a lokálních hodnot (původně koncept Raye Pahla). Konečně třetím diskutovaným přístupem je práce J. Olivera *Democracy in Suburbia*, kde prostřednictvím rozsáhlého šetření v USA dokumentuje, že suburbanizace přinesla erozi americké občanské společnosti a také zničila komunitu a společenství mezi občany.

4.1.1 Komunita s ručením omezeným

Podle Lupi a Musterda můžeme mezi původními obyvateli najít to, čemu se říká sousedské chování. Výzkum ukázal, že skutečné sousedské chování se odehrává mezi nižšími sociálními kategoriemi, které vytvářejí lokální sociální síť. Mezi příslušníky vyšších sociálních vrstev se vytváří jakási smyšlená (imagined) komunita. Takové sousedství vytváří dojem jednoty, ale stále zůstává svobodné a neomezující, založené na volbě a preferenci jednotlivců. Tzv. „komunita s omezenými závazky“. [Lupi 2004:3] Pro chudší starousedlíky má sousedství více praktickou funkci než pro majetnější přistěhovalce. Australský sociolog Richards definuje dobrého souseda v suburbii takto: „někdo, kdo je na místě, když je potřeba, ale nestojí vám celou dobu za zády.“ [Lupi 200: 47] Noví obyvatelé nejsou praktickými potřebami nuceni zapojovat se do lokální komunity a tak mohou žít v rámci jedné obce paralelně s ní. To vyplývá z odlišného způsobu života ve městě a na vesnici. Zatímco pro vesnické obyvatelstvo je typický důraz na komunitu, pro původně městské obyvatele je typičtější důraz na individualitu. Dle Lupi představuje moderní život v suburbii krajní případ kolektivní organizace individuality. [Lupi 2004: 7] Individualita novousedlíků může vyústit do stavu, kdy je míra sociální koheze a propojenost obyvatel prostřednictvím sociálních pout slabší než u obyvatel města.

4.1.2 Lokální a národní hodnoty

G. Lewis a D. Maund rozvíjejí koncepci Raye Pahla, který popisuje rozdíly v jednání novousedlíků a starousedlíků pomocí konceptu lokálních a národních hodnot (local and national values). Typickým nositelem lokálních hodnot je starousedlík a národních hodnot

novousedlík. Lokální hodnoty jsou vždy specifické pro určitou oblast. Naproti tomu národní hodnoty jsou specifické pro svou uniformitu, která nezávisí na geografické poloze. Národní hodnoty přiznávají prestiž těm, co jsou materiálně úspěšní, co mají vyšší vzdělání a ne-manuální profesi. Statusová úroveň je tedy v rámci městských komunit (národních hodnot) determinována zejména socio-ekonomickými charakteristikami. [Lewis 1976: 20] V rámci rurální komunity je segregování obyvatel založeno zejména na lokálních hodnotách. Jak ale bylo uvedeno výše, obce v zázemí Prahy nemůžeme z různých důvodů považovat za ryze rurální. Nicméně je pravděpodobné, že malá sídla budou vykazovat mnohem vyšší stupeň sociální koheze než velká města. A právě míra sociální koheze vymezuje, do jaké míry je daná oblast ovlivňována spíše lokálními nebo národními hodnotami.

Sociální koheze má dvě stránky: 1. síla vazeb jedinců v rámci komunity a 2. síla vazeb spojující jednotlivce se světem mimo komunitu. [Lewis 1976: 20]

Pokud dojde v rámci jedné obce k paralelní existenci dvou rozdílných systémů hodnot (starousedlíků a novousedlíků), může to vyústit ve vytvoření dvou paralelních forem societ: střední třída a pracující třída, z nichž každá žije svým vlastním životem. [Lewis 1976: 20]

Důsledkem suburbanizace v rámci stávajících vesnic tedy může být vytvoření různých typů segregace v rámci jedné lokality. Podle Lewise bylo dokázáno, že i v rámci malé vesnice jsou takové skupiny sociálně a geograficky více izolovány než skupiny formované lokálním systémem. [Lewis 1976: 21]

4.1.3 Občanská společnost a suburbia

Vlivem suburbanizace na lokální politiku se zabýval Americký sociolog Oliver. V knize *Democracy in Suburbia* ve shodě s dalšími badateli tvrdí, že suburbanizace v USA přinesla nejen erozi americké občanské společnosti, ale také zničila komunitu a společenství mezi občany. Tvrdí, že Američané nechodí volit, nevěří svým zastupitelům, a to dílem kvůli fyzickému uspořádání a sociálnímu složení suburbií. [Oliver 2001: 2]

Dle Olivera jsou suburbia na první pohled ideální prostředí pro rozvoj občanské společnosti. Například velikost sídla: Velikost obce je důležitá pro definování občanského jednání jejích obyvatel. Pro většinu občanských činů (acts) platí, že čím větší obec, tím menší občanská aktivita, nehledě na to, zda obec leží hned vedle metropole nebo daleko od velkých měst. To má tři hlavní důvody: 1. v malých obcích je snazší navštívit místní úřady,

2. byrokratická struktura je mnohem průhlednější (jednodušší), 3. ve velkých městech mají lidé pocit menšího vlivu na lokální správu. [Oliver 2001: 52] Pro tuto skutečnost najdeme oporu i v českých statistikách: V Pražském městském regionu dosáhla volební účast v roce 1998 55,7%, zatímco v tom samém roce v Praze dosáhla 39,1%. [Kostelecký 2004: 42] Proto by obyvatelé, kteří se stěhují z měst do suburbí měli být novým prostředím stimulováni k větší aktivitě.

Oliver však na Amerických suburbích kritizuje homogenitu obyvatel suburbí, která je příčinou destrukce občanské společnosti v USA. Obyvatelé suburbí žijí mezi sousedy, kteří se jim podobají v mnoha socioekonomických charakteristikách, a tudíž mají i podobné zájmy. Jelikož dochází k málo střetu zájmů, ústí tato situace do celkové apatie občanů, která není důsledkem rezignace na boj o své zájmy, ale spokojenosti s daným stavem.

4.1.4 Které z uvedených teorií jsou relevantní pro studium suburbanizace v pražském městském regionu?

Protože suburbanizace v Česku probíhá zejména výstavbou suburbánních domů ve stávajících obcích, nemusíme se případného výskytu homogenity obyvatelstva v rámci jedné obce obávat. Suburbanizace je dle mého názoru příslibem pro rozvoj občanské společnosti, a to právě z těch důvodů, o kterých hovoří Oliver, tedy pozitivního vlivu prostředí menší obce na občanskou aktivitu. Co se týče existence nebo neexistence sousedského chování mezi novousedlíky, záleží na problémech, se kterými se obyvatelé v daném případě setkávají. Je zřejmé, že komunita starousedlíků vykazuje relativně větší míru spjatosti v rámci komunity a více či méně silné vazby mimo ni. Zatímco novousedlíci se na komunitu téměř neváží (důraz na individualitu a soběstačnost) a kladou důraz zejména na spojení mimo komunitu v oblasti svého bydliště. To, že se novousedlíci nezapojují do místní komunity však neznamená, že nemají zájem podílet se aktivně na životě obce. V prostředí, kde do značné míry splývá život obecní se životem komunity a řešení problémů v obci s řešením problémů v komunitě, mohou mít lidé, žijící mimo komunitu, ale se zájmem o obec, problémy při komunikaci s lidmi uvnitř komunity. Obě skupiny vnímají ty druhé jako ne-vlastní skupinu, a proto mohou mít tendenci k apriorně negativnímu hodnocení jednání druhé skupiny. To může vyústit v to, že komunita fakticky izoluje ostatní od podílu na moci a rozhodování a veškerou aktivitu považuje za potenciálně nežádoucí pro své zájmy.

Rizika spojená s konceptem národních a lokálních hodnot jsou i pro české prostředí relevantní. Zda dojde k segregaci obyvatel-starousedlíků a novousedlíků nelze snadno anticipovat. Ne všichni autoři však vidí budoucnost suburbíí špatně. Výzkum v ČR ukázal, že pestrost forem suburbánního vývoje způsobuje, že zatímco některé formy suburbánního rozvoje mohou opravdu způsobit vážné problémy v městských regionech, jiné formy mohou být viděny jako proces zvyšování kvality suburbíí. [Ouředníček 2006: 1] Ouředníček klade důraz na přechodnost sociálních problémů, které způsobuje příchod nových obyvatel do stávajících vesnic. Ve většině případů výstavba nových domů a příchod nových obyvatel způsobí dočasnou dezorganizaci v prostorových vzorech sociálního i fyzického prostředí [Ouředníček 2006:1], ta však nemusí nutně vyústit v sociální segregaci.

Sociální segregace je velkým rizikem spojeným se suburbanizací. Riziko potenciální segregace je ovlivněno množstvím a strukturou nových imigrantů, jejich chováním a prostorovou formou nové rezidenční oblasti. [Ouředníček 2006: 17] Další vývoj lokálních komunit ale nemusí vypadat nijak tragicky. Obě skupiny obyvatel jsou sociálně odděleny, ale otázkou je, zda *zatím* či trvale. Na závěr této kapitoly ocituji příklad Ouředníčkova optimismu:

„Očekáváme, že suburbanizace je dominantním procesem měnícím pražskou suburbánní zónu a že má silnou spojitost se zlepšováním kvality života v suburbánní vesnici. Navíc, předpokládáme, že budoucí vývoj povede k úspěšnému soužití původních obyvatel a nově příchozích.“ [Ouředníček 2006: 4]

5.0 Občanská aktivita obyvatel obce se suburbánní zástavbou. Přezletice – případová studie.

Empirická část výzkumu odpovídá na otázku, jakým způsobem participují obyvatelé na komunální úrovni a zda v tomto ohledu existují rozdíly mezi starousedlíky a novousedlíky. Pro výzkum jsem zvolil metodu nestandardizovaných rozhovorů doplněných dotazníkovým šetřením.

5.1 Výběr obce

Protože jsem usoudil, že není v rozsahu bakalářské práce provést šetření na reprezentativním vzorku obcí v pražském městském regionu, rozhodl jsem se pro případovou studii jedné obce. Zkoumanou obec jsem vybíral na základě dat z výzkumu Urbanizační procesy v pražském městském regionu [Ouředníček 2002]

Díky doktoru Ouředníčkovi jsem měl přístup jak k datům v digitální podobě, tak k jednotlivým dotazníkům a záznamovým archům. Pro výběr zkoumané obce jsem stanovil tato kritéria:

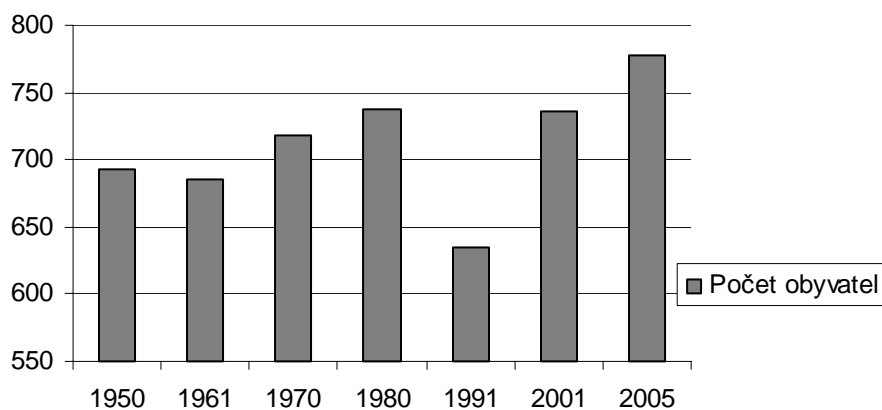
1. Obec by měla mít 500 – 1000 obyvatel. Neměla by být příliš malá a zároveň by neměla být nepřehlednou.
2. Obec by měla mít významný podíl suburbánní zástavby (počtem domů i osob).
3. Původní a suburbánní obyvatelstvo by nemělo žít v úplné izolaci. Mezi oběma skupinami by měla probíhat alespoň základní forma interakce nebo spolupráce.

Na základě těchto kritérií jsem vybral jako nejvhodnější obec Přezletice.

5.2 Charakteristika obce

Přezletice leží jen několik metrů za severovýchodní hranicí Prahy (MČ Vinoř), kam jednoznačně spádují za vyšším vybavením. Pražská aglomerace je pro obec zdrojem pracovních příležitostí, a obec naopak poskytuje bydlení pro Prahu. V obci je trvale hlášeno 777 obyvatel (stav k 31.12.2004). Od roku 1990, kdy v obci začala suburbánní výstavba,

postupně vznikaly čtyři lokality rodinných domů. Tyto lokality jsou umístěny na okrajích obce. Od roku 1991 do roku 2001 vzrostl počet domů v obci z 168 na 234 (bylo vystavěno 66 domů) a počet obyvatel vzrostl ze 635 na 736 (přibylo 101 nových obyvatel). [ČSÚ 2003] Podíl obyvatel starousedlíků a novousedlíků trvale hlášených v obci byl za rok 2001 byl zhruba 630 starousedlíků a 101 novousedlíků. Podíl trvale hlášených novousedlíků a starousedlíků za rok 2006 odhaduji na 630:150. Novousedlíci jsou tedy v obci menšinou.

Vývoj počtu obyvatel Přezletic za roky 1950 - 2005

zdroj: *Historický lexikon měst a obcí, Lexikon měst a obcí 2005*

Drtivá většina ekonomicky aktivních obyvatel obce dojíždí denně do hlavního města za prací. Na tom nemá suburbanizace prakticky žádný vliv, většina obyvatel obce dojížděla za prací do Prahy již před začátkem suburbanizace. V roce 1991 dojíždělo do Prahy za prací 314 z 376 ekonomicky aktivních obyvatel, zatímco v roce 2001 to bylo 243 z 366. [ČSÚ 2003, FSÚ 1992]

V obci není škola, školka, komunikace jsou ve špatném stavu. Převážná část obyvatelstva je zásobována pitnou a užitkovou vodou ze soukromých studní. Čerpaná voda ze studní je nekvalitní, převážně znečištěná fekálními odpady ze starých netěsných žump a zejména splachy z polí hnojených organickými přípravky. Pro porovnání vybavenosti obce s dalšími obcemi v pražském městském regionu jsem, na základě dat z Ouředníčkova výzkumu [Ouředníček 2002], zkonstruoval Ukazatel vybavenosti obce². Průměr za obec v pražském

² Ukazatel může nabývat hodnot <0-13> Při jeho výpočtu jsem každé obci přiřetl bod za přítomnost každého prvku v obci. Do ukazatele jsem započítal těchto třináct položek: vodovod, kanalizace, plynovod, chodníky, lavičky, veřejné osvětlení, školka, škola, zdravotnické zařízení, sportovní zařízení, příležitosti pro zábavu, kulturní vyžití a obchod.

městském regionu je 9,18, Přezletice se svými šesti body patří mezi 20% nejméně vybavených obcí.

Spojení obce s Prahou zajišťují dvě autobusové linky. Ve všední dny jezdí z obce celkem 35 spojů, o víkendech a svátcích 10, do stanic metra B Černý Most a Českomoravská.

V komunálních volbách v roce 2002 kandidovalo v Přezleticích celkem 13 kandidátů, z toho jedna představitelka novousedlíků. Ta se však umístila až na osmém místě, a protože dosud nikdo ze sedmi zvolených představitelů neodstoupil, nemají dosud novousedlíci svého zástupce mezi představiteli obce.

5.3 Rozhovory

5.3.1 Charakteristika vypravěčů

Celkem jsem uskutečnil 6 rozhovorů. Pokud jde o novousedlíky jsem provedl dva rozhovory doma u respondentů a jeden po telefonu. Jeden z respondentů je specifický tím, že v obci žije dva roky, ale přistěhoval se do rodiny starousedlíků a další je specifický tím, že v obci trvale žije teprve asi sedm let, ale má přehled o dění v obci několik desetiletí nazpět.

Pokud jde o starousedlíky, je situace problematičtější. Rozhovor mi poskytl místostarosta, který je však jako představitel obce hodně specifickým zástupcem starousedlíků. Další dva rozhovory jsem pořídil v restauraci Na Statku a v hospodě Na Návsi, čímž jsou oba rozhovory poznamenány. Respondenti neměli dostatečný klid a nevěnovali tématu tolik pozornosti jako při rozhovorech u respondentů doma. Bohužel jsem nenašel z řad starousedlíků další respondenty, kteří by se mnou byli ochotni udělat rozhovor. Pro analýzu mi tedy nezbylo než považovat místostarostu za názorového zástupce z řad starousedlíků a využít nekompletní rozhovory z obou hospod.

5.3.2 Postup analýzy rozhovorů

Analýzoval jsem celkem šest rozhovorů, všechny nestrukturované. Tři rozhovory (s místostarostou a dvěma novousedlíky) jsou přibližně třicetiminutové a pro jejich analýzu

jsem použil přepis nahraných rozhovorů. Jeden rozhovor s novousedlíkem provedený po telefonu byl zhruba desetiminutový a dva rozhovory pořázené v hospodách byly přibližně dvacetiminutové. Tři naposledy zmíněné rozhovory jsem analyzoval z poznámek, které jsem si zapisoval v jejich průběhu.

Při analýze rozhovorů jsem vyhledával v každém přepisu nebo zápiscích následující informace. Datům jsem jakoby „položil otázky“:

1. Jaké jsou hlavní problémy obce, které zmínil dotázaný.
2. Jaké způsoby uvedl dotázaný jako možné řešení zmíněných problémů.
3. Jaké uvedl dotázaný překážky možného řešení problému.

5.3.3 Výsledky analýzy

Toto je souhrn „odpovědí“ na mé otázky.

1. Všichni dotázaní se shodli na hlavních problémech obce: Obci chybí vodovod, kanalizace a komunikace v obci jsou ve velmi špatném stavu. Důraz se samozřejmě lišil v závislosti na tom, se kterým z hlavních problémů se respondent více potýká, mezi dotázanými však v tomto ohledu panuje shoda.

2. V druhém bodě se respondenti rozcházejí v názoru, kdo by měl být tím, kdo má řešit problémy obce. Zatímco místostarosta je toho názoru, že řešení je záležitostí vedení obce (v čemž mu dává za pravdu jeden ze starousedlíků), novousedlíci kladou důraz i na aktivitu samotných občanů, kteří nejsou v zastupitelstvu obce.

3. Místostarosta popisuje problém pro řešení problémů obce v nedostatku financí, na jejichž přidělení obec už několik let čeká. Novousedlíci v tomto bodě souhlasí s tím, že obec pro zahájení stavebních prací potřebuje danou sumu finančních prostředků, avšak kritizují způsob, jakým se obec k řešení problému staví. Problematičnost situace v obci je, dle novousedlíků, o to větší tím, že vedení obce s občany prakticky vůbec nekomunikuje. Občané nejsou stimulováni ke spoluúčasti na chodu obce. Zatímco starousedlíci vnímají novousedlíky jako neaktivní na lokální úrovni, bez zájmu o dění v obci, ze strany novousedlíků jsem se setkal s interpretací opačnou. Novousedlíci si stěžují, že přestože se zajímají o dění v obci,

snaží se ovlivňovat vývoj, ze strany vedení obce nepřicházejí žádné podněty ke spolupráci, spíše naopak. Obec tak prakticky vůbec nevyužívá potenciál svých obyvatel, naopak jejich aktivitu tlumí. Obyvatelé se tak musejí pouštět do víceméně partizánských akcí.

5.3.4 Závěry z analýzy rozhovorů

Často se hovoří o problému soužití starousedlíků a novousedlíků v kontextu střetu hodnot a zájmů. V případě Přezletic se však obyvatelé na prioritách evidentně shodnou. Novousedlíci a starousedlíci se vzájemně obviňují z nezájmu o dění v obci a pasivity a přitom v obci chybí snaha o koordinaci potenciálních zájemců o pomoc při rozvoji obce. Taková koordinace je nutná, protože potenciální dobrovolníci se liší podle prostředků, které jsou ochotni a schopni obci nabídnout. Spolupráce vedení obce s občany by mohla značně ulehčit obnovu a rozvoj obce.

Jakým způsobem občané Přezletic aktivně participují občané na lokálním životě obce zjišťovalo dotazníkové šetření.

5.4 Dotazníkové šetření

J. Oliver, v knize *Democracy in Suburbia*, měří občanskou participaci pomocí 8 proměnných [Oliver 2002: 216] z nichž jsem po úpravě použil pět³. Těchto pět jsem doplnil dalšími otázkami. Dotazník se obyvatel ptal na to, zda využívají občané svých zákonných možností jak ovlivňovat dění v obci (kontaktování zastupitelstva, účast na obecních schůzích, účast ve volbách), dále na dobrovolnické aktivity v rámci obce (výpomoc obci, sousedům, členství ve spolku), četba Obecního zpravodaje má ukázat zájem o dění v obci a konečně otázka na celkovou spokojenost v obci měla ukázat na smířenost nebo nespokojenost se stavem obce.

³ Kontaktování lokálního představitele, návštěva obecní schůze, účast na aktivitách dobrovolnických organizací, neformální spolupráce se sousedy, účast ve volbách

Základní jednotkou, za kterou byl vyplňován dotazník, je domácnost. Protože v Přezleticích žije 99% domácností v rodinných domech, byl dotazník distribuován do každého domu. Dotazník měl být vyplněn libovolnou dospělou osobou, která reprezentuje svou domácnost. Osloveny byly všechny domácnosti. Těm, na které se nebylo opakovaně možno dozvonit, byl dotazník zanechán s prosbou o odevzdání na Obecní úřad. Celkem jsem ve dnech 19. – 22.4. 2006 spolu s tazatelským týmem oslovil přibližně 300 domácností.

Celková návratnost dosáhla 19%. Dotazník odevzdalo 57 osob, z toho 27 osob žijících v obci 17 let a déle (starousedlíků) a 30 osob žijících v obci 1- 16 let (novousedlíků: z toho 15 osob žijících 1 až 6 let a 15 osob žijících 7 až 16 let). Pro rozlišení starousedlíků od novousedlíků používám hranici šestnácti let. Tím odděluji polistopadovou suburbanizaci od předchozího přistěhovalectví.⁴ Protože poměr obyvatel starousedlíků:novousedlíků je přibližně 600:150, je zřejmá větší ochota ke spolupráci mezi novousedlíky. Z odpovědí na otázku na volební chování v roce 2002 je zřejmé vychýlení vzorku. Dle ČSÚ se v Přezleticích zúčastnilo voleb 62% právoplatných voličů [volby.cz]. Z výzkumu vyšla volební účast přibližně na 80%. Dotazníky tedy vyplnili spíše aktivnější obyvatelé Přezletic.

Vzhledem k velikosti vzorku (N=57) jsem při analýze používal Crosstabulations a Frequencies bez nároku na statistickou významnost výsledků.

5.4.1 Výsledky dotazníkového šetření

Dotazníkové šetření celkově ukázalo minimální rozdíly v lokální aktivitě mezi starousedlíky a novousedlíky. Následuje výčet otázek, které přinesly zajímavé výsledky. Výčet výsledků všech otázek je v příloze.

1. Kontaktování OÚ. OÚ kontaktovalo alespoň jednou za posledních 12 měsíců 40 osob, z toho 22 ze 30 novousedlíků (73%) a 18 z 27 starousedlíků (66%).
2. Volby 2002. V komunálních volbách byla volit alespoň polovina právoplatných voličů u 14 ze 17 rodin novousedlíků (82%) a u 36 ze 43 rodin starousedlíků (83%).

⁴ Jsem si vědom toho, že ne všichni obyvatelé, kteří v obci žijí 0 až 16 let jsou z řad suburbánní populace: Například jeden z občanů, se kterým jsem provedl rozhovor se do obce přistěhoval za svou přítelkyni – starousedlicí. Přesto byl svými názory blízko dalším dotazovaným novousedlíkům.

3. Účast na výpomoci sousedům. Účast na výpomoci sousedům deklarují častěji novousedlíci a nejčastěji ti, kteří v obci byli delší dobu.

Tabulka 1		Délka pobytu v Přezleticích			Celkem
		1-6 let	7-16	17 a více	
Sousedská výpomoc	Ano	10 (67%)	13 (87%)	13 (48%)	36 (63%)
	Ne	5 (33%)	2 (13%)	14 (52%)	21 (37%)
Celkem		15 (100%)	15 (100%)	27 (100%)	57

tabulka 1

„Zapojil/a jste se Vy nebo někdo z Vaší domácnosti v posledních 12 měsících do nějaké formy výpomoci sousedům?“ podle délky pobytu.

4. Účast na výpomoci obci. Deklarovaná účast na výpomoci obci je vyšší u starousedlíků než u novousedlíků.

Tabulka 2		Délka pobytu v Přezleticích			Celkem
		1-6 let	7-16	17 a více	
Pomoc obci	Ano	4 (27%)	5 (33%)	9 (35%)	18
	Ne	11 (73%)	10 (67%)	17 (65%)	38
Celkem		15 (100%)	15 (100%)	26 (100%)	56

tabulka 2

„Zapojil/a jste se Vy nebo někdo z Vaší domácnosti v posledních 12 měsících do nějaké formy výpomoci obci?“ podle délky pobytu.

5. Členství ve spolcích. 50 z 57 domácností uvedlo, že nikdo z nich není ani nebyl členem žádného spolku působícího v obci, a to nezávisle na tom, zda se jedná o novo či starousedlíky.

6. Četba Obecního zpravodaje. 50 z 57 respondentů naopak tvrdí, že si přečetli poslední číslo Obecního zpravodaje.

7. U otázky na celkovou spokojenost jsem byl respondenty opakovaně upozorňován na dvojitý význam spokojenosti. Část respondentů hodnotila spokojenost s vedením obce a část celkovou spokojenost s prostředím Přezletic. Na každý pád se ani u této otázky hodnocení starousedlíků od novousedlíků příliš neliší.

5.4.2 Závěry z výsledků dotazníkového šetření

Starousedlíci i novousedlíci v Přezleticích tedy chodí zhruba stejně často k volbám, zhruba stejně často kontaktují lokální představitele obce, čtou Obecní zpravodaj, obě skupiny podobně často nejsou členy lokálních spolků a deklarují podobnou spokojenost se životem v obci. Jediný rozdíl se ukázal v pomoci sousedům a pomoci obci. Novousedlíci spíše než starousedlíci pomáhají svým sousedům, a to nejčastěji finanční formou, zatímco novousedlíci spíše než starousedlíci vypomáhají obci, nejčastěji fyzickou prací.

Při zvažování možné reprezentativity těchto závěrů však musí být zohledněna nízká návratnost dotazníků.

5.5 Závěry z empirické části

Přezletice jsou zajímavé tím, že ukazují na problematičnost spolupráce mezi starousedlíky a novousedlíky. Obě skupiny obyvatel se shodnou na základních prioritách, které je třeba v obci změnit. Zároveň nebyl respondenty zmíněn žádný konkrétní problém, který by rozdělával občany z hlediska jejich postojů a názorů na skupinu starousedlíků a skupinu novousedlíků. Přestože mají společné základní cíle, stojí novousedlíci a starousedlíci jakoby ve dvou táborech. Oba tábory se vzájemně obviňují z pasivity, nezájmu nebo neschopnosti.

Data z dotazníkového šetření přitom ukázala, že jsou si obě skupiny obyvatel co se týče občanské aktivity na komunální úrovni podobné. V čem se však obyvatelé liší jsou prostředky, které mohou obci nabídnout (čas, fyzické síly, peníze,...). Za současného stavu obec nevyužívá potenciální zájem těch svých občanů, kteří jsou připraveni přijmout účast na

nějaké z aktivních forem výpomoci obnově a rozvoji obce. Doposud se neobjevil žádný prostředník, který by koordinoval aktivity obyvatel v souladu s plány rozvoje představitelů obce. Za současné situace, kdy si obyvatelé s obcí a obec s obyvateli vyměňují jen minimum informací, pravděpodobně v dohledné době ke změně nedojde. Chování obou "táborů" je navzájem nepřehledné, jakoby nelogické, protože tyto „tábory“ nevědí o konkrétních cílech konkrétního jednání druhé strany a útržkovité obrazy, které má jedna skupina o druhé, přispívají k tomu, že jednání jedněch působí v očích druhých dojmem chaotičnosti, nesystémovosti.

Přes společné priority občanů tedy v obci nedošlo ke spontánnímu vytvoření komunikačních kanálů mezi vedením obce a všemi občany, kteří mají vůli aktivně se podílet na řízení obce. Aktivita obyvatel Přezletic, kteří nejsou zastupiteli obce, má tedy charakter "partizánských akcí".

6.0 Závěry

Od počátku 90. let dochází v Československu a později v České republice k jevu, který zaznamenal v západní Evropě a Spojených státech největší tempo růstu v době od 50. do 70. let 20. století. Oblíbenost a stále nepolevující poptávka po bydlení za administrativními hranicemi velkých měst je způsobena celou řadou faktorů od uvolnění trhu s půdou, přes rostoucí cenu bydlení ve městě až po současnou podobu ideálů bydlení.

Suburbanizace v České republice neprobíhá tak jako například v USA formou výstavby "na zelené louce", ale spíše formou výstavby suburbánního bydlení na okrajích stávajících obcí. Do obcí v zázemí velkých měst přichází relativně homogenní obyvatelstvo co do rodinného stavu, věku, vzdělání a příjmů. Výzkumníci zabývající se suburbanizací se neshodují na tom, do jaké míry tento jev přináší spíše pozitivní či negativní důsledky. V ČR se suburbanizací zabývá například sociální geograf Martin Ouředníček, který je při výhledu do budoucnosti spíše optimistou. Dle něho nejsou důvody proč by měla suburbanizace v Česku vyústit do segregace mezi suburbánní populací a původním obyvatelstvem suburbií. Tato práce naznačila, že některé negativní důsledky suburbanizace popisované zahraničními sociology nemusí nutně představovat hrozbu pro české prostředí, kde nabývá suburbanizace jiných podob než v západní Evropě a zejména v USA.

Destrukce občanské společnosti vyvolaná suburbanizací tedy v Česku zřejmě nehrozí, protože populace nových suburbií je sice homogenní a možná sama o sobě relativně bezkonfliktní, ale je konfrontována s přítomností původních obyvatel. A soulad zájmů mezi relativně homogenní suburbánní populací a původními obyvateli už není tolik pravděpodobný. Proto se pravděpodobně nemusíme bát úpadku občanské společnosti v důsledku atomizovaných spokojených obyvatel bezrozporných suburbií jak o něm pojednává Oliver.

Jak ukázala případová studie v obci Přezletice, co do aktivity na lokální úrovni jsou si v této obci starousedlíci s novousedlíky podobní. Obec je specifická v tom, že mezi obyvateli i vedením obce převládá shoda na základních prioritách. Obec však nedokáže využívat potenciální pomoc, kterou jsou obyvatelé schopní nabídnout. Starousedlíci s novousedlíky se zájemně obviňují z nezájmu o dění v obci a z pasivity. Minimum komunikace mezi oběma skupinami ještě více znesnadňuje možnost vzájemné spolupráce. V obci chybí prostředník, který by koordinoval aktivity obyvatel v souladu s plány rozvoje představitelů obce a zprostředkoval komunikaci mezi starousedlíky a novousedlíky.

7.0 Literatura

- Baldassare, M. 1992. *Suburban Communities*. Annual Revue Sociological 18: 475-94. California: University of California.
- Horská, P. Maur, E., Musil, J. 2002. *Zrod velkoměsta*. Praha: Vladislav Horáček – Paseka.
- Hnilička, P. 2005. *Sídelní kaše*. Brno: ERA.
- Champion, T. 2001. *Urbanisation, Counterurbanisation and Reurbanisation*. In: Handbook of urban studies, Edited by Ronnan Paddison, London: SAGE Publications.
- Kok, H. 2000. *Migration from the City to the Countryside in Hungary and Poland*. GeoJournal. Canada: Springer.
- Kostelecký, T., Čermák, D. 2004. *Metropolitan Areas in the Czech Republic*. Praha: SoÚ AVČR.
- Kouřilová, J. 2004. *Suburbanizace a suburbanizační procesy*. In: Kolektiv autorů, Úvod do regionálních věd a veřejné správy. Plzeň: Aleš Čeněk.
- Lewis, G.J., Maund, D.J. 1976. *The Urbanisation of the Countryside: A Framework for Analysis*, Geografiska Annaler Vol:58 No.1. Sweden: Swedish Society for Anthropology and Geography.
- Lupi, T. Musterd, S. 2004. *The Suburban "Community Question"*. Paper for ESF Conference, Bristol: Universiteit van Amsterdam.
- Mertl, J. 2006. *Suburbanizace Prahy po roce 1989: Diplomová práce*. Praha : Univerzita Karlova, FSV, ISS, katedra sociologie. 57 s., 6 s. příl. Vedoucí práce Michal Illner.
- Musil, J. 1996. *heslo Suburbanizace*. In: Kolektiv autorů, Velký Sociologický Slovník. Praha: Karolinum.
- Musil, J. 2001. *Vývoj a plánování měst ve střední Evropě v období komunistických režimů*. Sociologický časopis 37 (3/2001). Praha: SoÚ AVČR.
- Ouředníček, M. 2006. *Differential Suburban Development in Post-Socialist City: an Example of Prague*. Geografiska Annaler. Sweden: Blackwell Publishing.
- Ouředníček, M. 2002. *Suburbanizace v kontextu urbanizačního procesu*. In: Sýkora, L. ed.: Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky. Str. 39-54. Praha: Ústav pro ekopolitiku.
- Ouředníček, M., Posová, D. 2006. Suburbánní bydlení v Pražském městském regionu: etapy vývoje a prostorové rozmístění. In: Ouředníček, M. ed.: Sociální geografie Pražského městského regionu. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje.

Oliver, E. 2001. *Democracy in Suburbia*. Princeton: Princeton University Press.

Salamon, S. 2003. *From Hometown to Nontown: Rural Community Effects of Suburbaniosation*. *Rural Sociology* 68 (1). Missouri: University of Missouri.

Sýkora, T. 1999. *Changes in the Internal Spatial Structure of Post-Communist Prague*. *GeoJournal* 49. Canada: Springer.

Wokoun, R. 2004. kapitola *Sídla*. In: Kolektiv autorů, *Úvod do regionálních věd a veřejné správy*. Plzeň: Aleš Čeněk.

7.1 Zdroje dat

ČSÚ. 2003. *SLDB 2001 Základní informace o obcích ČR, Okres Praha-Východ*, Praha: ČSÚ.

FSÚ. 1992. *SLDB 1991 Dojíždka a vyjíždka do zaměstnání a škol, Okres Praha-Východ*. Praha: FSÚ.

Ouředníček, M. 2002. *Vývoj sociálně-prostorové struktury v pražském městském regionu*. Dotazníkové šetření v 75 sídlech PMR.

prezletice.cz, webové stránky obce Přezletice. Stav k 8.5.2006.

volby.cz , ČSÚ výsledky komunálních voleb v roce 2002. (<http://www.volby.cz/pls/kv2002-win/kv1111?xjazyk=CZ&xId=0&xkod=538671&xdz=1&xnumnuts=2109&xtyp=1&xobecna z=p%F8ezletice>) stav k 18.5.2006

8.0 Přílohy

8.1 Projekt bakalářské práce

Jakub Sadílek _ Téma bakalářské práce.

Obce v zázemí Prahy: Střet zájmů starousedlíků a nového obyvatelstva

Kontext práce

Obyvatelé obcí v zázemí Prahy byli a jsou ovlivňováni bezprostřední přítomností metropole. Část obyvatel dojíždí do Prahy za prací, naopak místní obyvatelé jsou zvyklí na chataře, tedy na obyvatele jádrového města, kteří víkend co víkend přijíždějí na své chaty za rekreací. Fenomén chatařství má již několik desítek let starou historii, a tak jsou rezidenti chatových oblastí příměstí Prahy zvyklí na soužití s víkendovými sousedy.

V 2. polovině 90. let se s rostoucí kupní silou obyvatel a zjednodušením možností půjček zvedla vlna zájmu o předměstské bydlení, bydlení v domech v osobním vlastnictví. Developeři se chopili popularity bydlení mimo jádrové město a začala živelná výstavba rodinných domů.

Součástí obcí se staly rodinné domy s obyvatelstvem, které nemá své tradiční místo v rámci místní society. Doposud neexistoval zažitý vzorec chování mezi starousedlíky a přistěhovalci, a tak se musel (musí) ustavit úplně nově. Tudíž případ od případu jinak. Právě v tomto momentě se rodí otázky na které hodlám ve své bakalářské práci hledat odpovědi:

Kladené otázky

Otázky jsem rozdělil do dvou tematických skupin:

1. Vztahy a zájmy

- Jaké jsou sociální vztahy mezi původními a přistěhovalci?
- Jakým způsobem se formují sociální vztahy mezi původními a přistěhovalci: skrze společné zájmy / skrze střet při odlišných zájmech / v neformálních situacích ?
- Převažuje střet zájmů nad společnými zájmy?

2. Politika

- Vzniká (existuje) v příměstských obcích občanská společnost schopná reagovat na (orientovat se v) aktuální sociálně/ekonomicko/politické otázky které se místních skupin dotýkají? (živelná výstavba, možnosti čerpat z fondů EU,..) Pokud ano, je to prvek který vnesli noví obyvatelé?
- Přispívají noví obyvatelé k soudržnosti nebo rozpadu lokálního společenství (ztráta sociální soudržnosti)?
- Jakou úlohu přijali noví obyvatelé ve správě lokálních společností? (ovládli místní správu / jsou pasivní)
- ❖ Existují snahy regulovat živelnou výstavbu? Ze strany původních/nových obyvatel?

První fází výzkumu bude studium relevantních zdrojů a ve druhou fází bude terénní šetření formou rozhovorů s obyvateli ve dvou až čtyřech vybraných obcích v zázemí Prahy.

Orientační seznam literatury

Sýkora, L. 2002, Suburbanizace, Ústav pro ekopolitiku, o.p.s., Praha.

Sýkora, L. 2003, Suburbanizace a její společenské důsledky, Sociologický časopis, SoÚ AVČR, číslo 2, 2003.

Ouředníček, M. 2003, Suburbanizace Prahy, Sociologický časopis, SoÚ AVČR, číslo 2, 2003.

Ouředníček, M. Differential Suburban Development in Post-socialist City: an Example of Prague Urban Region, dosud nepublikováno.

Lupi, T., Musterd, S. 2004, The Suburban 'Community Question', Planning and International Development Studies, Universiteit van Amsterdam, dosud nepublikováno.

Kostelecký, T., Čermák, D. 2004 Metropolitan Areas in the Czech Republic - Definitions, Basic Characteristics, Patterns of Suburbanisation and Their Impact on Political Behaviour, Sociological studies, SoÚ AVČR.

The Dictionary of Human Geography, 2000, Blackwell publishing .

Instrukce: V otázkách zaškrtněte jednu nebo více odpovědí tímto způsobem:

Souhlasím Nesouhlasím

1. Jak dlouho žijete v Přeleticích? (vypište do okenka)

	let
--	-----

2. Kontaktoval / a jste Vy nebo někdo z Vaší domácnosti v posledních 12 měsících za účelem vyřízení vašich záležitostí někoho ze zastupitelstva nebo zaměstnance Obecního úřadu Vaší obce (starosta, místostarosta, tajemník...)

Ani jednou			
Jednou			
Dvakrát			
Třikrát a více			

3. Zúčastnil/a jste se Vy nebo někdo z Vaší domácnosti za posledních 12 měsíců alespoň jednou obecní schůzce?

Ano			
Učastním se pravidelně			
Ne			

4. Vypište do rámečku kolik bylo ve Vaší domácnosti v roce 1998 lidí starších 18 let s trvalým bydlištěm v obci. Pokud jste v té době nebydlel/a v Přeleticích, rámeček proškrtněte:

--

5. Vypište do rámečku kolik členů vaší domácnosti včetně Vás volilo v roce 1998 ve volbách do obecního zastupitelstva.

--

6. Vypište do rámečku kolik bylo ve Vaší domácnosti v roce 2002 lidí starších 18 let s trvalým bydlištěm v obci. Pokud jste v té době nebydlel/a v Přeleticích, rámeček proškrtněte:

--

7. Vypište do rámečku kolik členů vaší domácnosti včetně Vás volilo v roce 2002 ve volbách do obecního zastupitelstva.

--

8. Zapojil/a jste se Vy nebo někdo z Vaší domácnosti v posledních 12 měsících do nějaké formy výpomoci sousedům?
(myslí se finanční, materiální, poradensví i fyzická práce)

Ano - finanční			
Ano - materiální			
Ano - fyzická práce			
Ano - poradenská			
Ne			

9. Zapojil/a jste se Vy nebo někdo z Vaší domácnosti v posledních 12 měsících do nějaké formy výpomoci obci?
(myslí se finanční, materiální, poradensví i fyzická práce)

Ano - finanční			
Ano - materiální			
Ano - fyzická práce			
Ano - poradenská			
Ne			

10. Jste (nebo jste byl v posledních 4 letech) Vy nebo někdo z Vaší domácnosti členem nějaké dobrovolnické organizace nebo spolku, která působí v rámci obce? Pokud ano, napište, prosím, které:

Ano		
Ne		

Název organizace:

11. Čel/a jste poslední číslo Obecního zpravodaje?

Ano, prohlédl/a jsem si ho			
Ano, přečetl/a jsem si ho			
Ne			

12. Jak jste celkově spokojen/a s životem v obci?

Zcela spokojen/a				
Spíše spokojen/a				
Spíše nespokojen/a				
Zcela nespokojen/a				

Velmi Vám děkuji za spolupráci !

8.2 Dotazník

8.2.1 Dotazník, přední strana

V Praze 13.4.2006

Vážená paní, vážený pane,

Obracím se na Vás s prosbou, abyste byl/a tak velice laskav/a a věnovala zhruba 5 minut přečtení a vyplnění 12 otázek tohoto krátkého dotazníku. Dotazník je anonymní.

Žádám Vás, aby dotazník vyplnila libovolná dospělá osoba ve Vaší domácnosti.

Pro vyplněný dotazník se dovolím u Vás zastavit osobně v následujícím týdnu, ve středu 26.4.2006 nebo čtvrtek 27.4.2006 mezi 18:00 a 20:00.

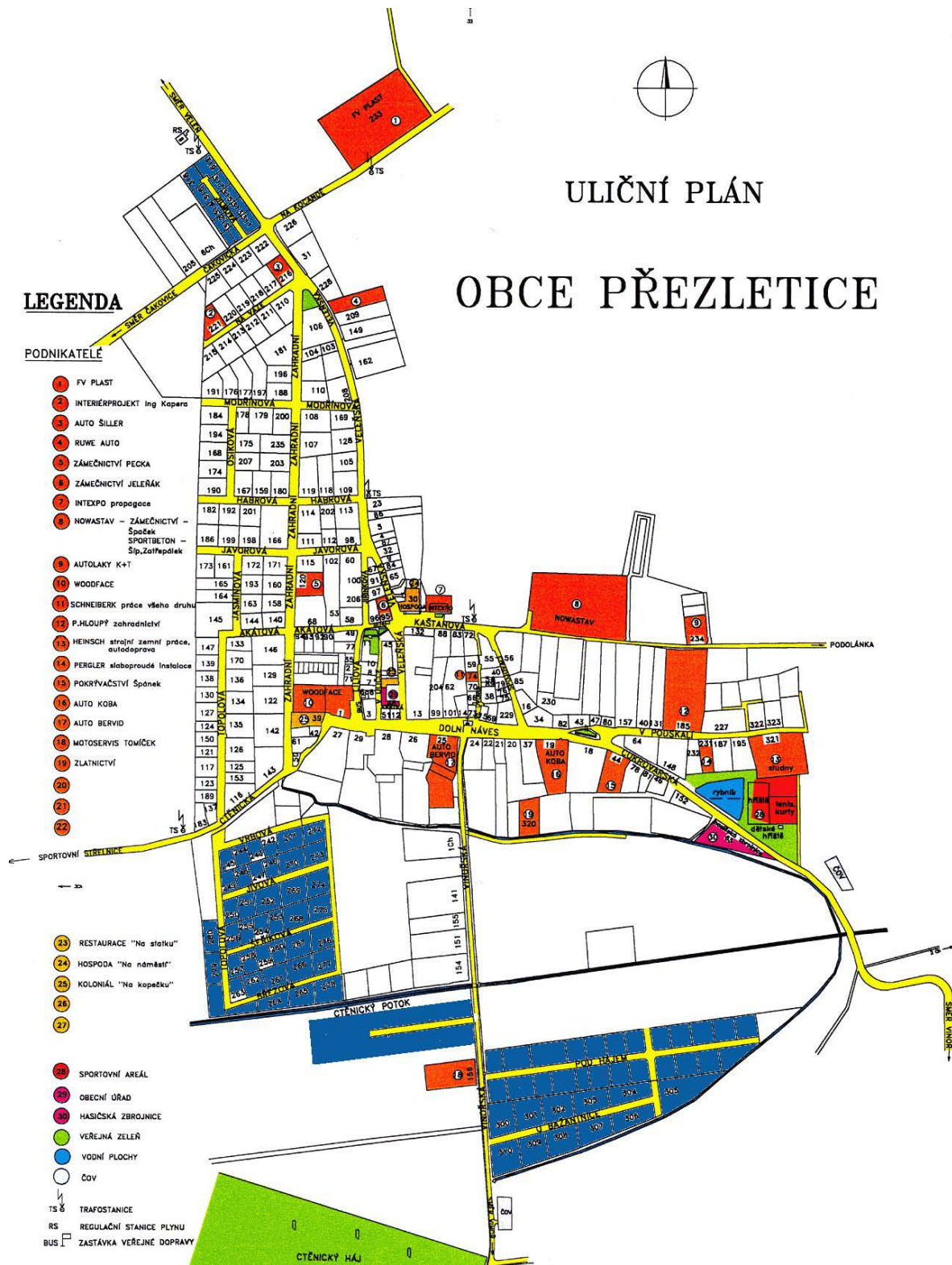
S případnými otázkami či zájmem o výsledky tohoto výzkumu mě, prosím, kontaktujte na tel. 602 588 116 nebo emailem na adrese jakub.sadilek@email.cz .

Děkuji,

Jakub Sadílek
student
Univerzity Karlovy

8.3 Plán obce

s vyznačenou suburbánní zástavbou (modrou barvou)

8.4 Výsledky dotazníkového šetření

1. Frequencies: Otázka na délku pobytu rozdělená do tří kategorií.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 - 6 let	15	26,3	26,3	26,3
	7 - 16 let	15	26,3	26,3	52,6
	17 let a více	27	47,4	47,4	100,0
	Total	57	100,0	100,0	

2. Crosstabulation: Počet kontaktů OÚ za posledních 12 měsíců seříděné podle doby pobytu.

		délka pobytu v Prezleticích			Total
		1 - 6 let	7 - 16 let	17 let a více	
Pocet kontaktu OÚ	Ani jednou	3	5	9	17
	Jednou	5	5	7	17
	Dvakrát	1	2	3	6
	Třikrát a více	6	3	8	17
Total		15	15	27	57

3. Frequencies: Účast na obecní schůzi za posledních 12 měsíců.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ne	40	70,2	72,7	72,7
	Ano	11	19,3	20,0	92,7
	Účastním se pravidelně	4	7,0	7,3	100,0
	Total	55	96,5	100,0	
Missing	99	2	3,5		
Total		57	100,0		

4. Frequencies: Počet právoplatných voličů v domácnostech v roce 1998.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	21	36,8	36,8	36,8
	1	3	5,3	5,3	42,1
	2	14	24,6	24,6	66,7
	3	7	12,3	12,3	78,9
	4	8	14,0	14,0	93,0
	5	3	5,3	5,3	98,2
	6	1	1,8	1,8	100,0
	Total	57	100,0	100,0	

5. Frequencies: Počet právoplatných voličů v domácnostech v roce 2002

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 0	14	24,6	24,6	24,6
1	5	8,8	8,8	33,3
2	16	28,1	28,1	61,4
3	8	14,0	14,0	75,4
4	10	17,5	17,5	93,0
5	4	7,0	7,0	100,0
Total	57	100,0	100,0	

6. Crosstabulations: Počet voličů v roce 2002 podle doby pobytu.

		delka pobytu v Prezleticích			Total
		1 - 6 let	7 - 16 let	17 let a více	
Počet voličů v roce 2002	0	12	4	2	18
	1		1	4	5
	2	1	7	8	16
	3	1	2	5	8
	4	1	1	7	9
	5			1	1
Total		15	15	27	57

7. Crosstabulations: Účast na sousedské výpomoci podle doby pobytu.

		delka pobytu v Prezleticích			Total
		1 - 6 let	7 - 16 let	17 let a více	
Účast na sousedské výpomoci 1	ne	5	2	14	21
	Financni	2		1	3
	Materialni	2	1	2	5
	Fyzická práce	3	7	6	16
	Poradenská	3	5	4	12
Total		15	15	27	57

		delka pobytu v Prezleticích			Total
		1 - 6 let	7 - 16 let	17 let a více	
Účast na sousedské výpomoci 2	Fyzická práce	2		1	3
	Poradenská	3	3	1	7
Total		5	3	2	10

8. Crosstabulations: Účast na výpomoci obci podle doby pobytu

		delka pobytu v Prezleticích			Total
		1 - 6 let	7 - 16 let	17 let a více	
Účast na výpomoci obci 1	ne	11	10	17	38
	Financni	2	1	3	6
	Materialni			1	1
	Fyzická práce	1	4	3	8
	Poradenská	1		2	3
Total		15	15	26	56

		delka pobytu v Prezleticích		Total
		1 - 6 let	7 - 16 let	
Účast na výpomoci obci 2	Fyzická práce	1	1	2
	Poradenská	2	1	3
Total		3	2	5

9. Crosstabulation: Účast ve spolcích podle doby pobytu

		delka pobytu v Prezleticích			Total
		1 - 6 let	7 - 16 let	17 let a více	
Členství ve spolcích	Ne	13	12	25	50
	Ano	2	3	2	7
Total		15	15	27	57

10. Crosstabulation: Četba Obecního zpravodaje podle doby pobytu

		delka pobytu v Prezleticích		Total
		1 - 16 let	16 a více let	
Četba Obecního zpravodaje	Ne	3	1	4
	Ano, prohlédl/a jsem si jej	3		3
	Ano, přečetla jsem si jej	24	26	50
Total		30	27	57

10. Crosstabulation: Celková spokojenost s životem v obci podle doby pobytu

		delka pobytu v Prezleticích			Total
		1 - 6 let	7 - 16 let	17 let a více	
Celková spokojenost s životem v obci	Zcela spokojen	3		3	6
	Spíše spokojen	6	9	13	28
	Částečně nespokojen	5	5	7	17
	Zcela nespokojen	1	1	4	6
Total		15	15	27	57